

lige og modarbejdede saa meget som muligt. — I sine tidligere Dage brugte han til hver Søndag at lade Hovedindholdet af sin Tale trykke og uddele i Kirken til Veiledning for Tilhørerne.»

Biskop Schönheyder boede i nuvær. Consul Olaus Lysholms Gaard (Olaf Trygvessøns Gade No. 12) og senere i nuvær. Konditor Eriksens Gaard ligeoverfor Stiftsprovst Wille (nu Borgerinde Lysholms Gaard). Thi endda dengang var der ingen egen Bispegaard, hvilket først blev indkjøbt ved Bugges Tiltrædelse.

Den 31te Octbr. 1790 indvier Schönheyder den nyopbyggede Kirke i Klæbo.

I 1800 forkynder han en Kirkefest i Anledning et nyt Aarhundrede, og i det sidste No. af 1801 en ditto i Anledning af «Freden».

Var Vicepræsens efter Hagerup i Videnskabernes Selskab, som i den Tid kun havde 35 Medlemmer.

Den 14. April 1805, Toaarsdagen efter hans dødelige Afgang her i Trondhjem, holder Stiftsprovst Wille en Mindetale over Schönheyder, der efter Udtrykkene skulde synes at have været mere end et Menneske, og som gav Anledning til, at Talen, der holdtes i V. S. Sal, blev haardt kritiseret. Heelt igjennem sees ogsaa denne Tale at være bleven forsynet med en hel Hoben Blyants-Bemærkninger.

I V. Ss. Protokol Pg. 175 findes under 17. Jan. 1804 en fra Præsens i Kjøbenhavn affattet skrivelse, saalydende:

«Med sand Bedrøvelse har Hs. K. Høihed Arveprinsen erfaret den brave Biskop Schönheyders Død. Han Føler med smertende Afsavn denne Lærde, duelige, retskafne og virksomme Mands Død; dette sande Tab for Staten og Videnskaberne — —».

LORENTS WITTRUP SCHØNHEYDER.

Søn af Sognepræst til Lexvigen Carl Reinhold S. (død 1820) og Christiane Marie Wittrup, født 27. Febr. 1807 i Haus Præstegjæld hvor Faderen da var resed. Kapelan, blev Student fra Trondhjems Skole 1825, theol. Kandidat 1830, s. A. const. Adjunkt ved Thjems Skole, 1832 pers. Kapelan hos N. A. Schultz ved Frue Kirke, 1838 virkelig Adjunkt og 1840 Sognepræst til Urskoug.

Stortingsmand 1857, Medlem af Vidensk. Selskab i Trondhjem. Gift 1) med Hanna Monrad Hegermann (født 1805, død 1837, Datter af General Hegermann i Trondhjem; 2) med Søsteren Louise Hegermann (født 1807). Er Sønnensøn af forannævnte Biskop Schönheyder. Udgiven nogle Skrifter v. Kraft. Tog sin Afsked 1877 mod Pension 2600 Kroner. (Død 1890).

DR. PETER OLIVARIUS BUGGE.

Denne Mands vitæ ere mere end almindeligt bemærkelige, og skjønt man har disse fra forskellige Hold, og især i hans egen Søns, Rektor Bugges Optegnelser, tror jeg dog at burde kunne gjentage og samle en mængde Data, denne mærkelige Mand betræffende, skjønt jeg derved overføres en Vidløftighed der egentlig ikke skulde høre hjemme i nærværende Optegnelser. Men Bugge levede ogsaa i en Tid der var rig paa Begivenheder, og som vistnok bidrog væsentlig til at hans Liv og Levnet blev mere end almindeligt bemærkelige.

Biskop P. O. Bugge er født 2. Decb. 1764, deponerede i Christiansand 1782, Magister 1787 og samme Aar Præst i Sjælland. 1790 i Vandsø i Christiansands Stift, 1795 Doc. Theol. i Göttingen; 1799 Præst i Frederitz, 1804 Biskop i Trondhjems og Romsdals Amter, da 39 Aar gammel. Samme Aar Vicepræsens i Vid. Selskab. 1815 Ridder og 1817 Kommand. af Nordstj. Ordenen. Søgte og fik Afsked i Naade 1842. Døde den 6te Decbr. 1849, altsaa i sit 85 Aar. Var gift med Catharina Margrethe, født Kock, født paa Falster 29. Sept. 1771, død i Trondhjem 14. Jan. 1869.

Han feirede sit Embedsjubilæum i 1837. Var Stortingsmand 1815—16, hvor han beklædte Præsidentskabet i Odels-tinget og Vicepræs. Stolen i Storthinget.

De øvrige Optegnelser ang. Bugge komme langt fra i systematisk Orden, hvilket bedes undskyldt paagrund af de Masser af Beretninger fra forskellige Hold, som jeg her har liggende for mig.

Af Breve til Nyrup findes ogsaa et fra Stiftsprovst Wille fra 1805, hvoraf fremgaar at denne har lagt i en svare Feide med Bugge der endog unddrog Wille Konstitutionen som Biskop under Bugges Fraværelse.

Mærkelig er Bugges Brevvexling med Trondhjems Stiftamtmand (Angell) og Regjeringskommissionen i Christiania, der i Skrivelse til førstnævnte af 1807 besværer sig over et til Videnskabernes Selskab indsendt svensk Skrift, der handler om Norges Selvstændighed m. m., og paalægger Stiftet at føie Foranstaltning til at Skriftet der ikke maa gives nogen Publicitet, strax vorder nedsendt til Regjeringskommissionen. Ved at communicere denne Skrivelse til Bugge, svarer denne temmelig udførlig og oplyser:

«De eneste som har læst Skriftet, er Berghauptmand Helsen og Selskabets Secrt. Schavland. Førstnævnte kom derpaa op til Biskopen med Hilsen fra General Krogh, at han paalagde ham i Kongens Navn at udlevere ham den forræderiske Afhandling. Bugge lod hilse Generalen igjen, at han ingenlunde erkjendte hans kongl. Fuldmagt til at paalægge ham at handle imod Selskabets Statuter m. m. m. Krogh sender atter et truende Bud til Bugge, men lader sig tilsidst tilfredsstille derved at Skriftet henlægges under Selskabets Segl. I Skrivelsen fra Regjs. Kom. sees det dog, at denne har modtaget Skriftet, men fundet det af den Beskaffenhed, at det maatte nedsendes til det danske Kancelli (undertegnet Christian, Prints til S. Holsten). I en Skrivelse til denne fra Bugge selv, dat. 27. Novbr. 1807, søger Bugge at gjøre H. Høihed opmærksom paa, at det er hans underdanigste Formening, at det er ikke blot Videnskabernes Selskab, men det hele norske Folk, der ved denne Fremgangsmaate er dybt saaret. — — Krogh faar i denne Skrivelse en drøi Snert: «Min, som jeg tror, billige Indignation over en saa utidig affecteret Aarvaagenhed kunde lede mig forvidt. Men saa meget tør jeg sige: Spot og Skjændsel over hver den, som søger at gjøre uskyldige Borgere mistænkte! — — Om Afhandlingen er uskyldig eller ikke, veed jeg ikke, da jeg ikke har læst den. Men i sidste Tilfælde kunde den alligevel trygt været betroet Selskabet der sikkerlig med Væmmelse vilde forkaste den. Jeg kan ikke andet end anse det passerede for Videnskabernes Selskabs Grav. Det er derved beskæmmet, gjort mistænkt, frakjendt egen Dømmekraft, behandlet som en farlig Bande. Antog det et uanstændigt Skrift med strafværdigt Bifald, da fortjente det slig Behandling, men da var det og tidsnok at bruge den.»

fattere, uagtet dette vistnok giver Anledning til en del Gjentagelser, men som vanskelig kan undgaaes.

I Daaes Skrift Pag. 206 findes en temmelig udførlig Optegnelse af Bugges vitæ i hans lange Embedstid som Biskop i T.hjem, 38 Aar. Vi udlede heraf som følger:

«P. O. Bugge kunde allerede i Tolvaarsalderen have taget Artcium, dersom ikke den almindelige Lavalder for Studenter var bestemt til 17 Aar. Han tog Attestats 1786, blev samme Aar ansat Præst i Sjælland, hvor han forblev i 4 Aar. Paa en eiendommelig Maade forflyttedes han herfra i 1790. Da nemlig Øiestads Præstegjæld, dengang et af de mest indbringende i Norge, ved denne Tid blev ledigt, indgav han en Ansøgning i Faderens Navn og ansøgte paa samme Tid om selv at erholde Vause, hans Fars Embede. Dette Skridt foretog han uden Faderens Samtykke, og da Sønnens Dobbeltansøgning indvilgedes, maatte den gamle Fader, skjönt meget ugjerne, forlade det Sted, hvor han havde virket den meste Tid, for i en Alder af 70 Aar at tiltræde en ny Virksomhed.»

Pavels bemærker om Bugge:

«Med Dr. Bugges Talegaver taalte mine, da idetmindste, ingen Sammenligning. Halve Listerland var dengang herrenhutisk, og Bugge, som fandt det klogt at være det, prædikede aldeles i de mæhriske Brødres Aand.»

I 1799 blev Bugge, som forannævnt, forflyttet til Danmark som Sognepræst i Fredricia, hvorom Sønnen, Rektor Bugge siger:

«I dette Embede vandt han en Kjærlighed og Agtelse for det jydsk Folk, som han senere ofte talte om, og som han, uagtet han ikke just yndede Danmark, forresten beholdt til sit Livs Ende. Under sit Ophold her knyttede han Forbindelse med daværende Kancellipræsident Fr. Moltke, og som formentlig blev Anledning til at Bugge blev Schönheyders Eftermand i Trondhjem. Men besynderlig nok fortæller han i et Brev til Carsten Anker: «Aldrig bad jeg om den Post. Jeg tog den enddog nødig; det vidner jeg for Gud. Da jeg fik den, søgte jeg to Kald, nemlig Randers i Jylland og Stiftsprovstiet i Kjøbenhavn. Men Moltke vilde paa Liv og Død have mig til Biskop. Han mente det vel.» Bugges Søn, senere Rektor i Trondhjem, blev ogsaa opkaldt efter Moltke.

Den 10de Mai 1804 foregik hiin høitidelige Akt hvormed Dr. Balle ordinerede 5 Biskoper, Brun, Birch, Block, Bugge og Bonsach. Wille forrettede under den temmelig langvarige Vacance Biske-Embedet i Trondhjem; men det varede ikke længe inden han og Bugge bleve bitre Fiender.

I 1804, da Bugge blev Vicepræs, fremhæver daværende Konrektor Block, Gunnerus og Schönheyders Fortjenester af Vidensk. Selskabet, men fremsætter forskjellige Anker mod Bugge, navnlig finder han det uheldigt at i de nye Statuter, som Selskabet ved den Tid fik, og som væsentlig vare udarbejdede af Bugge, den af Gunnerus' Bestemmelser, «at ærværdige og lærde Studenter bør ikke udelukkes fra at være Selskabets Medlemmer?» var udeladt.

Kollegierne vare misfornøjede med Bugges djærve Skrivemaade i sine Embedserklæringer og han fik i 1807 i den Anledning en drøi Irettesættelse fra Direktionen for Universitetet (Daae). Overhoved er der al Grund til at tro, at Bugge, efter at have været Biskop i nogle Aar, just ikke var yndet af den danske Regjering. Traditionen fortæller, at General v. Krogh, der virkelig ikke stod i det bedste Forhold til Bugge, skulde fra Regjeringen erholdt Fuldmagt til, naar han fandt det passende, at suspendere Biskopen. Hvorledes hermed forholder sig, er endnu umuligt at vide, men hvad der i Sandhed er interessant, er Bugges egen Udtalelse til Carsten Anker i et Brev af 11. Decbr. 1812.

«For omtrent 14 Dage siden fik jeg et Brev fra en ikke ubetydelig Mand i Hovedstaden, der er min Ven (Moltke), som fortæller mig at Kancelliet skal være i Færd med at forestille Kongen mig til Afsked paa Grund af de høist ubehagelige Sandheder jeg ofte og jevnlig siger. Hvad H. Maj. beslutter veed jeg ikke, men mig forekommer det ikke tvilsomt, da jeg ingen særdeles Kjenskab har af ham. Min Afsked eller i det mindste Bevidnelse af Unaade maa jeg altsaa vente. Den første var det samme som Afsættelse; den sidste ville drage den efter sig; thi at være i et Embede, i hvilket jeg ikke maa sige Sandheden, naar jeg dertil opfordres, det kan jeg ikke, jeg maatte anse det som reen Utroskab.»

Dog det blev ikke mere end til Trudsler mod Bugge i den korte Tid, som det danske Regiment havde tilbage i Norge. Og

i 1814 forandrede Forholdene sig i den Grad til Fordel for Biskopen, at han, som bekendt endog kom til at indtage en saare høi og indflydelsesrig Plads hos Christian Frederik. Tage vi ikke Feil, har det Forhold, hvori Bugge gjennem Brevvexling var kommet til C. Anker, været den nærmeste Foranledning til at Biskopen blev en saa betydelig Person i Prindsens Øine.

Da Chr. Frederik var her oppe, fra 5. til 10. Febr. 1814, synes de mest betydende Mænd i Staden at have været General Krogh, Grev Schmettow, Stiftamtmand Trampe og Biskop Bugge; de tre sidstnævnte skulde have anvendt alle Midler for at hindre Prindsen fra at komme i nærmere Berørelse med den gamle General Krogh, hvilket dog aldeles mislykkedes dem. Imidlertid viste Prindsen Bugge megen Opmærksomhed, og efter Wergeland fortælles hans Forhold til hiin saaledes:

«I Trondhjem synes især Biskopen, Dr. Bugge, et Talleyrandsk Hoved, at have tilstrukket sig Prindsens Opmærksomhed som en Mand der kunde være ham nyttig til andet end at messe. Hs. Høiærværdighed syntes ogsaa til Vederlag særlig indtaget i Prindsen. I en Sang ved et Gjestebud hos Bispen kaldtes Prindsen «vor Sverre, vor Haakon», og med devoueret Anticipation forsikres at

«Altid skal Klippens erkjendtlige Sønner
Signe den Throne, som Christian bar.»

Bugge var tilstede paa Eidsvold, i hvilken Egenskab er endnu uafgjort. Rimeligvis var han af Prindsen nedkaldt og synes kun at have deltaget med Sømmerhjem og Beck i Fuldmagternes Revision. I et Manuskript fra hine Dage fortælles om de to tilstedeværende Biskoper, Beck og Bugge, at en høitstaaende Mand sagde om dem: «at den ene talte ilde om alle Mennesker, og om den anden talte alle mennesker ilde.» I en Tale paa Prindsens Fødselsdag (18. Septbr. 1814) udtaler Bugge det Haab at Stortinget ikke vilde indgaa paa Foreningen med Sverige, men endnu lade det komme an paa en Dyst. Men som Stortingsmand i 1815 og 16 kom han, som saa mange Andre, paa andre Tanker, og, efter Sønnen, «tiltrak Carl Johans forekommende Væsen ved siden af hans Imponerende Storhed o. s. v. Bugges Hjerte med uimodstaelig Kraft.» Denne sin forandrede Opfattelse af Forholdene fik han ogsaa Anledning til at lægge

for Dagen. Da nemlig Carl Johan blev kronet i Trondhjem af Biskop Beck den 7. Septbr. 1818, holdt Bugge en mærkelig Prædiken, der for at opbevares for Efterslægten, indtages her senere i sin Helhed. En høitstaaende svensk Mand's Udtalelser om dennes Indhold fortjener her at anføres, da der formentlig i dette Tilfælde maa tillægges dem større Vægt end Landsmænds Domme:

«Biskop Bugges Prædiken var høist saarende for det norske Folk. Det er ikke muligt at sige et heelt Folk drøiere Ting, end han gjorde, og jeg kan ei negte at jeg med Glæde hos Kronprindsen saa den Retfærdighedsfølelse at han med Misnøje hørte denne Præken. Nordmændene vare opbragte og det med rette, da de aldrig nævnes uden med en mere eller mindre saarende Apostrof, der saameget mere maatte gjøre Indtryk paa dem, som disse Bebreidelser kom fra en Mand, der ej alene havde været Foreningens værste Modstander og havde skrevet derom paa en mindre passende Maade, men ogsaa i Religionen vist en saadan Vankelmodighed, at han allerede længe har baaret Navnet bifrons theologus Alle (?) Vinduer mod Gaden sønderloges om Aftenen.»

Paa Stenen der kastedes ind i hans Værelse stod skrevet: «Der har du for Prækenen» og «Bilingvis orator millies atque millies pereat.» Pavels opgiver de latinske Ord anderledes (9. Oct. 1818) «Bifrons orator infamis pereat, millies pereat.»

Angaaende denne Episode udtaler Sønnen sig saaledes: — «Samme Dag om Aftenen Kl 11, da Bugge sad i sin Stue og passiarede — som han altid pleiede, naar han kunde faa fat paa nogen, til langt ud paa Natten — med sin Ven, afdøde Professor Hersleb, der boede hos ham, hørtes i Side-Værelset et forfærdeligt Rabalder, og ved Eftersyn fandt man da at en hel Del Ruder vare indkastede fra Gaden. Af Stenene som fandtes paa Gulvet, vare de to omviklede med Papirsedler, som havde Paaskriften i tvende Tungemaal. Paa den ene stod: «Der har du for Prækenen!» paa den anden: «Bilingvis orator millies atque millies pereat.» (Oversat: «Gid den tvetungede Taler faa tusinde Ulykker!») Pavels Opgave saaledes neppe den rette.

Denne Begivenhed, siger Sønnen, udøvede en afgjørende Indflydelse paa Bugges senere Liv. «Han trak sig», fortæller

denne videre, «siden den Tid ganske ud af Verdens Tummel.» Rimeligvis har det været efter den Tid at Bugge begyndte sine ugentlige Bibellæsninger m. m. især i Baklandets Kirke. J. H. Berg skriver om ham (1825): «Biskop Bugge er nu for anden Gang bleven Pietist.»

Efter Pavels hidsættes følgende: 1814.

Den 18. Januar 1814 ankom Bugge til Christiania. «Bugge er en uforlignelig Selskabsmand, det er sandt, hans Tale er hvas som Biens Braad, men der er ogsaa noget af dens Honning, en hvis Godmodighed, midt mellem alle Sarkasmerne og ikke mindst Bispelighed.»

Pavels fortæller endvidere at Bugge har daglig Adgang til Prindsen Taffel, hvilket han anseer velgjørende nok, da han ikke tror der gives en eneste der som Bugge siger Prindsen Sandheden rent ud; thi Bugge har en besynderlig Frimodighed til at sige alt, hvad der ligger ham paa Hjertet, men undertiden driver han det rigtignok for vidt.

Den 27. Januar 1814 afreiste Prinds Christian til Trondhjem. Bugge fulgte med eller modtog ialfald Prinsen her. Bladet «Tiden» indeholder, foruden en Beskrivelse over hvad Prindsen har seet, sagt og gjort i Trondhjem, 5 Sange, som ere istemte til hans Ære. Biskop Bugges er den bedste, men naar han fortæller hvorledes «Klippernes Sønner ville signe den Krone, som Christian bar,» er det som Wulfsberg rigtig anmærkede, at sælge Huden før Bjørnen er skudt.» (Pavels Dagbog).

Bugge sees allerede den 28. Marts (og formodentlig længe før) at være kommen tilbage til Christiania og opholdt sig som forannævnt paa Eidsvold under Rigsforsamlingens Tid. Den 8. April: Selskabet ved Prindsens Taffel var temmelig stort. Det bestod nemlig først af det hele Regjeringsraad, saa af Biskop Bugge, der virkelig synes at aspirere til en fornem Hofnars Charge, hvis her bliver Hof — —».

Fremdeles efter Pavels:

Den 25. Mai (1814): «Man gjør Bugge høiligen Uret, naar man siger, at han bagtaler alle Mennesker, thi om Kongen taler han med megen varm Enthousiasme. Ogsaa synes denne fortrinligen at ynde ham, ja drak endog «Venskabs Skaal med ham ved det Aftensmaaltid, han var i hos Bispen i Trondhjem. Bugge

betroede mig som en Hemmelighed at han af Kongen uigjenkaldeligen er bestemt til at forrette Salvingsakten, som ogsaa rimeligt kunde være, da den holdtes i hans Stifts Domkirke.

De der ubetinget bryde Staven over Bugge, dømme overilet, og kjende ham neppe. Aabenmundethed og af liden Charakterfasthed er han maaske, men ellers tror jeg at han er en redelig og uegennyttig Mand.»

Som bekjendt kom dog ikke Bugge til at salve hverken Kong Christian eller Carl Johan; thi den sidstes salving den 7de Septbr. 1818 udførtes af Biskop Beck.

Pavels 12. Juni — — «I ligemaade hørte jeg at Biskop Bugges Uegennytte angives som Hovedgrunden hvorfor han omsider er bleven Nordstjerneridder. Jeg tror rigtignok at Avind selv tillægger ham denne Dyd, men studsende spørger man dog. «Ere da Norges fire andre Bisper egennyttige?» Endvidere: «Hvad jeg anede fra den Dag Bugge blev Stortingsmand og bestemt forudsaa, da han fik Nordstjerneordenen er gaat i Opfyldelse. Han er efter en Times Samtale med Essen kommen i stor Anseelse og vil nok saaledes efterhaanden vinde det hele Kongehus. Det er mig en ubegribelig Mand den Bugge. Med al den Mangesidighed, hans hele Liv synes at bære Præg af, tror jeg dog ikke han er falsk. Hans ofte utidige Jagen efter Vittigheder anser jeg endnu for hans største Feil.» 5. Juli. «Da Stortinget blev aabnet 5. Juli 1815 og Christie foreslog at sende Deputationen til Regjeringen, fandt — siger Pavels — Bugge (og Lange) en krybende Ydmyghed deri og opponerede derimod; men Forslaget gik dog igjennem med stor Pluralitet.

Mærkelig er Pavels Optegnelser om Bugge 12. Juli: «Vandt Biskop Bugge virkelig Grev Essens yndest ved første Samtale, synes den allerede tabt, og tør jeg antage Walstrøm for hans og det øvrige Personales Organ, betragtes han for sin Kaadmundethed af alle med Ringeagt. Strax i Forgemakket, inden den første Samtale med Greven, havde han i det hele Adjutantskabs Nærværelse skoptiseret over Frederik den Sjette, til stor Forargelse for de Svenske, der idetmindste i deres Domme lade den fromme, velmenende, redelige Dankonge vederfares Ret — —».

Paa Stortinget (1815) hvoraf han var Medlem, indkom en Mængde Forslag fra Bønder, «der (siger Bugge) snarere for-

tjente at henvises til Daarekisten end til en Komitee, — —». For denne Udtalelse maatte Bugge drøie en Irettesættelse af Præsidenten, Christie.

Under 30. Novbr. (1815) siger Pavels:

«Bugge er næsten fortvivlet. Han siger at dette Storting fuldender den Skjændsel, som sidste Aars Felttog paadrog Norge. Han kalder det baade en Ulykke og en Vanære for enhver retskaffen Mand at være valgt til Folkerepræsentant, bruger de haardeste Udtalelser om Christie, og anser det for afgjort, at vor Selvstændighed som Nation om faa Aar gaar forloren — —».

Den 3die Decbr. Biskop Sørensen er ligesaa lidt tilfreds med Bugge, som denne er med Thingets fleste Medlemmer. Han finder at Forfængelighed, Skumlesyge og affecteret Religjøsitet hviler over ham.

I Brev fra Essen til Carl Johan (Christiania 14. Juni 1815) heder det:

— — Jeg tager mig den Frihed at føie til denne allerunderdanigste Indberetning et Brev fra Biskop Bugge i Trondhjem, skrevet til en af hans Venner her, før han kan have faaet Underretning om sin Udnævnelse til Medlem af Nordstjerneordenen. Bugge er, efter hvad man forsikrer mig, den mest instruerede og mest dygtige af Norges Biskoper; han har altid vist sig som en ivrig Tilhænger af Sverige, før det lykkedes Prinds Christian at fordreie Hovedet paa ham, som paa saa mange andre. Efter Foreningen opfører han sig meget vel; men mange Mennesker afsky ham; fordi han ikke lader nogen Leilighed gaa forbi til at lave Ordspil og sige gode Indfald, som almindeligvis ere rettede mod de danske og mod den gamle Bestyrelses Misbrug.»

Ved Bugges Ankomst til Trondhjem gaves ingen særegen Bopæl for Biskoperne, der hidtil have boet paa forskjellige Steder. I Aaret 1804 hedder det, at den af Bugge af en Fru Halck indkjøbte Gaard er bleven bestemt til Bispebolig og af Staten betalt med 7000 Rdlr.

I bemeldte Aar, 1804, indbyder han til Subskr. paa et af ham redigeret Blad: «Trondhjems Almueblad».

Da Biskop Bugge paa Kroningsdagen den 7de Septbr. 1818, som forannævnt havde holdt sin famøse Prædiken i Domkirken, hvilken som bekjendt gav Anledning til adskillige for Biskopen høist ubehagelige Demonstrationer, kom gamle Arnt Solem ind til ham med Anmodning om at faa denne Tale at læse, hvilket og Biskopen, skjønt ugjerne gik ind paa mod at faa den tilbage den paafølgende Morgen. Solem havde imidlertid betinget sig en Arkskriver, der sad oppe hele Natten og avskrev Talen ordlydende der ellers sandsynligvis skulde have været tabt for Efterverdenen. Nedskriveren har været heldig nok til at komme i Besiddelse af denne Afskrift, som her gjentages in extenso.

Tale

holden af Biskop Bugge i Anledning af Hans Majestæt Kong Carl den 14. Johans Kroning i Trondhjems Domkirke den 7de Septbr. 1818.

Bøn.

Almægtige Gud, Du som styrer Tidernes Løb og bestemmer Nationernes Skjæbne, især efter dit urandsagelige Raad. Med inderligen rørte og taknemmelige Hjerter møde vi i denne høitidelige Time her i Din Helligdom for at frembære for Dig vor inderligste Tak for alt det meget gode Du har bevist mod os og mod Dit ganske Land. O Fader Du har gjort store Ting mod os, mere, langt mere, end vi selv indseer, mere end vi ere istand til at fuldtakke Dig for, dog erkjende vi det med inderlig Følelse at Du faderligen har løsrevet os fra saa mange Ulykker som andre Folkeslag have maatte bære, og som ogsaa saa lettelig kunde have rammet os, hvis Din faderlige Forsorg ikke saa underlig havde beskyærmet os, Du har underligen ledet vore Veie, Du har stiftet Fred der hvor før var Fienskab og Tvedragt, Du har ledet alt saaledes at nu begge nordiske Folk ere faldne hverandre i Armene, som Venner og Brødre til fælles Lykke, til fælles Tryghed og Beskjærmelse, du har efter det vise Raad forenet os med et fra gammel Tid ærværdigt Rige, hvis Indvaanere nu ere vore Brødre, og saaledes har du for Fremtiden afværget megen Blodsudgydelse, mange Plager for begge Riger, og i dets Sted ladet det blideste Haab smile til os; du har givet os en Konge, hvis prøvede Erfaringer, hvis store Aand, hvis ædle Hjerter er os Bor-

gen for den heldigste Fremtid, som vi selv maatte gjøre os værdig til, og os som her ere tilstede har du forundt den Lykke at være Vidner til den høitidelige Handling at han som skal styre vort Folk, selv modtager Kronen, ligesom af Din Faderhaand, selv beder til Dig om Velsignelse, at hans Regimente maatte vorde lykkeligt og geraade til begge Rigers Hæder og Lyksalighed.

O milde Gud! Dit Navn være evig lovet og Velsignet, Din Fadergodhed vorde aldrig glemt af os, Din Naade og Velsignelse vige aldrig fra din Salvende, — herom bede vi vor Fader Du som er i Himlene &c.

Text 1 Kong: 3 Kap.

Saaledes bad Salomon til Gud, giv Din Tjener et forstandigt Hjerter til at dømmes Dit Folk og til at skjeldne imellem Godt og Ondt!

Der gives Timer i Livet, i hvilke saa mange Følelser strømmer ind paa Hjertet, saa mange Tanker bestorme Forstanden, at vi ikke selv kunne gjøre os Rede for hvad vi tænker, men at det hele ligesom opløser sig i en eneste Følelse, i den inderligste Tak til Gud, den tillidsfuldeste Fortrøstning til ham, Timer, i hvilke Sjælen ligesom føler sit guddommelige Udspring og taber sig i Henrykkelse ved Overveelsen af Guds forunderlige Veie; saadanne Timer ere da naar vi enten ganske uventet naar en Lykke, som vi ikke turde haabe, neppe engang ønske, eller naar vi paa en forunderlig Maade reddes fra en overhængende Fare, hvori al Redning synes os umulig. Dog saadan en Tid er denne, i hvilken vi nu ere forsamlede, — hvorledes maatte vel den Nordmand være sindet, der dog skulde være kold og følelsesløs, — man maatte være aldeles ubevæget til at lade sig røre af noget, eller at han maatte være sit Fædrelands Fiende. Hver sand Norges Ven maa vel i Dag sige af fuld Overbevisning: Herren har gjort store Ting mod os, hans Navn være lovet. Ja store og for 10 Aar siden uventede Ting har Herren gjort mod os, vi see idag mange af vore hensovede Forfædres Ønsker opfyldte, vi see for vore Øine Norges Throne opreist, og vor Konge siddende paa den, for endrægtigen med os at nedkalde Velsignelse over sig, sit Land og sit Folk. Vi se paa denne Throne siddende en Mand,

prøvet med Erfaringer, udrustet med Aandsgaver, hærdet i Farer, en Mand med en gennemtrængende Forstand, og et sandt Heltemod, forenet med den blideste, Menneskekjærlighed, med den ømmeste Omhu for de Lidendes Lindring, vi se i ham den Mand, hvem vi have at takke for at vi bleve til et Folk, den Mand der gav os Rettigheder og Friheder, som vi for faa Aar siden ikke turde drømme om, og som det var at ønske hver Mand i Riget vilde bruge saaledes at vi aldrig glemte Giverens Ædelmodighed; thi det daarlige Pral, skulde vi blevet ved at yttre at det var vor store Kraft der fremtvang disse Rettigheder, den Tid skulde nu være kommen, da hver sindig Mand maatte betænke, at det var Carl Johan der havde Magten, men der ved et maaske i Historien mageløst Exempel vidste at Magten i hans Haand kun var et Middel til at gjøre os saa lykkelige og frie, som vi selv ønskede at blive, og Skjændsel maatte hvile over os hvis vi nogensinde glemte den Ædelmodighed han viste mod os, eller hvis vi nogensinde ved Utaknemmelighed skulde gjøre os den Godhed uværdig, hvorpaa han har aflagt saa kjendelige Prøver. Det er vel saa at den tænkende Fædrelandsven, naar han med Harme seer Frihedens uanstændige Misbrug, undertiden kan fristes til at tvivle om, om det ogsaa var en Velgjerning for Norge at det fik Frihed, eller med andre Ord, om Folket var modent til at modtage saa store Rettigheder, — ja jeg negter det ikke, denne Tvivl er ofte falden mig selv ind; thi mismodig maa dog hver Fædrelandets Ven see, hvorledes Frihed ofte sammenblandes med Frækhed, hvorledes Øvrighed og Regjering omtales med den dybeste Haan, hvorledes der gives Mennesker, der tror at de aflægger Prøve paa deres usle Mod og Manddoms Sjæl, naar de trodse al borgerlig Orden og ansee det groveste Overmod som et Særkjende paa den sande Patriot! Dog bør disse Betragtninger ikke mørkne vore Udsigter, ikke hindre os i at takke Gud og Kongen, der gav os disse Rettigheder, som vel endnu ofte misbruges, men som Lovenes Kraft skal vide at holde inden visse Grændser. Vi maa betænke, at hvis intet Folk skulde erholde lov-bunden Frihed med mindre det var modent dertil, da vilde intet Folk paa Jorden nogensinde have erholdt den, eller herefter erholde den, thi hvad kan modnes under Slavelænker, hvorledes kan Menneskets Aand udvikle sig, hvor det hensad i Trældom, og

hvor det var en Forbrydelse at tænke, endnu langt mere at tale — det er kuns under Friheden selv at Mennesket modnes til Frihed, det er Frihedens Sol, Moralen, der fremlokker Spiren til den sande Humanitet, der ligger i Menneskets Hjerter, det er Friheden der omsider skaber, ikke denne Trældoms Frygt, men den dybe i Hjertet rodfæstede Ærefrygt for Lovene, samt bestyrket af Folkets almindelige Villie, det er Friheden der fremavler den sande Fædrelandskjærlighed, der ikke bestaar i pralende Ord, men i den villigste Opofrelse af alt hvad der er os kjært paa Jorden for at bidrage til dets Forsvar, dets Held og dets Hæder. Det er Friheden der nærer den inderligste og Ærbødighedsfuldeste Kjærlighed til Kongen som den der vaager over, at Folkets Held i Lovens forklarede Villie bliver udført, saa skal da og Friheden være velsignet for Norge, saa skal da og Carl Johans Navn blive uforglemmelig og priset i Norges Aarbøger, saa skal da en taknemmelig Eiterslægt, erkjende ham for Norges Lykkes første Stifter; og naar alle de der synes at finde Glæde i at spotte alt og laste alt, længe siden ere overgivne til Forglemmelse, da vil hans Minde straaale i sin fulde Glorie og vor Afkom, Ja! jeg tør vel sige den endnu levende Slægt vil taknemmelig erkjende at det var ham som med mageløs Ædelmodighed grundlagde vor tilkommende Held og Hæder.

Men idet vi saaledes overtænker, hvad vi ere blevne ved ham, og hvad vi have Gud og ham at takke for, hvad mener I da! at denne store Mand selv føler, der nu sidder for eders Øine paa sin Kongestol, og hvis Bevisthed i dette Øieblik siger ham at det var ham, der lagde den første Grundsten til Norges tilkommende Flor! Hvor mange Følelser maa ikke kraftigen bevæge hans Hjerter, saavel som vores! Med ydmyg Andagt og Tilbedelse skue vi forsynets forunderlige Veie, der lod disse Evner prøves og udvikles under saa mange Farer under saa mange Omveltninger i fjerne Lande, for at vi skulle høste disse Erfaringers, disse Prøvelsens modne Frugter under hans vise Bestyrelse. Men han selv, hvad maa han føle i dette høitidelige Øieblik, naar han overskuer sin tilbagelagte Bane, naar han tilbedende erkjender den skjulte Haand, der saa ofte reddede ham af Dødens Svælg paa Slagenes farefulde Dage; naar han overtænker de mange tilsyneladende smaa Omstændigheder, der maatte bidrage til at den

Visdoms velgjørende Plan skulde naaes, at han skulde blive en Høvding og en viis Fader for Skandinaviens Folk i det kolde Norden; hvor maa da ikke hans hele Sjel være gjennemtrængt af Følelsen af den usynlige almægtige Haands Viisdom og Storhed og Godhed; hvor maa han da ikke føle hos sig selv at han er et af Forsynets udmærkede Redskaber, ved hvilke det vilde udrette noget stort her paa Jorden; at det ikke var den Almægtiges Villie at han skulde hvile paa sine Laurbær og i stille Ro nyde den Løn og den Ære, som alle Europas Nationer yde hans udmærkede Fortjenester, men at han til sit sidste Øieblik skulde virke til Millioners Vel. Stor maa han føle sig, men stor i Gud, og i hans Styrkes Kraft. Klarlig maa han indsee at Herren gav ham et stort Ærinde paa Jorden at rygte. Tillidsfuld maa han vide, at den samme Almagts Haand som hidtil saa forunderlig beskjermede ham, fremdeles vil give ham Kraft til at bære Kronens Byrder, og styrke hans Arm til at føre Scepteret med Retfærdighed. Men tillige maa han føle, at det er Himmelens og Jordens Bestyrer, der alene formaar at velsigne hans Bestræbelser, og derfor er det at han offentlig ydmyger sig for Gud i denne hans Helligdom; derfor er det at han offentlig paa sin Kroningsdag føler Trang til at bede til ham om Viisdom og Kraft her ovenfra, at styre sit Folk saa at dets sande Lykkelighed kan naaes. Derfor var det at han befalede mig at lægge den oplæste Text til Grund for min Tale, idet Nordens Salomon ligesom hiin vel betænkte at det er Herren, som opløfter Kongerne paa deres Sæde som grundfæster Thronerne, som maa give Held og Lykke til, at Nationernes Vel blomstrer under Regentens Bestyrelse. Saa lad os derfor betænke vor Textes Indhold. Giv din Tjener, siger Salomon, et forstandigt Hjerte til at dømme Dit Folk, og Forstand til at skille imellem Godt og Ondt; thi hvo kan ellers dømme dette Dit Folk. Disse Ord vil give os Anledning til at betragte med hinanden: En viis og gudfrygtig Konges Følelser paa sin Kroningsdag. Jeg har sagt en viis og gudfrygtig Konge: thi evig staar den Sandhed fast, at Guds frygt er Viisdommens Begyndelse. Viisdom og Guds frygt er det, naar Konger midt i al deres Pragt og Majestæt erkjender sig for Tjenere under ham som styrer det umaalelige Alt, naar de føle Trang til hans Naade, naar Overbevisningen om at al god Gave, og al fuldkommen Gave

maa komme fra Lysenes Fader, virker saa mægtig paa deres Hjerter, at de opløfter sig i Bøn til Gud, om Kraft og Bistand. Men denne gudfrygtige Tænkemaade viser sig klarligen i vor Text, naar Salomon forud og vor Konge idag beder til Herren. Giv din Tjener et forstandigt Hjerte til at dømme det Folk og med Forstand at skille imellem Godt og Ondt. Men med denne Guds frygt staar ogsaa Viisdom i vor Text i den skjønneste Harmoni. Thi hvilket visere Kjendemærke gives der paa sand Viisdom end at ønske den, og trage efter den? Kun den selvkloge Daare tror at han er viis nok. Hvilket sandere Kjendemærke gives der paa den tænkende Mand, end naar han ved at begynde en Bane, der for det sanselige Menneske er saa glimrende som at bestige en Kongestol, der saa let vilde have bragt Daaren, og faa ham til at glemme, hvor høit han som Menneske trænger til forbarmende Naade, ikkun har for Øie det Tunge, det Byrdefulde, det vigtige i sit store Kald, og derfor føler hvor høiligen han trænger til Bistand og Kraft herovenfra for at fuldbyrde sit vanskelige Hverv saaledes at Hensigten, nemlig Folkets Ro og Lyksalighed kan opnaaes; men tillige hvor glædeligt for Alle at see i Dag for vore Øine en Konge, bestemt af Gud at styre vort Folk, hvis store Egenskaber saa let kunde undskyldes, om han lidende paa sig selv, hvor glædeligt for os, siger jeg, at see denne store Konge at ydmyge sig for sin og vor Gud, og ligesom offentligen erklærer at alt hvad han ønsker og beder om, er Guds Kraft og Guds Naade og Viisdom herovenfra til at fremme det Gode, Viisdom til at skille Godt og Ondt, Sandhed fra Blændværk, Redelighed fra Forstillelse. Sandelig denne vor Konges Bøn vil blive hørt. Det vil gaa her som den hellige Skrift fortæller strax efter vor Textes Ord, at det var tækkeligt for Herrens Øine at Salomon gjorde denne Bøn, og Gud sagde til ham, hedder det: Efterdi Du haver begjert denne Ting og haver ikke begjert et langt Liv, og haver ikke begjert dig Rigdom, haver og ikke begjert dine Fienders Liv, men haver begjert dig Forstand, see saa have jeg gjort efter din Bøn. Se jeg haver givet dig et viist og forstandigt Hjerte. Saa nødvendigt ansaa Salomon Herrens Bistand til et lykkeligt og for Riget gavnlig Regimente; saa gjennemtrængt er han af Følelsen af en høiere Krafts Uundværlighed at han i Sammenhæng med vor Text erklærer det for aldeles umligt uden denne

at røgte sit vigtige Kald. Hvo kan ellers dømmе dit Folk, siger Salomon? Hvo kan medmindre du oplyser Forstanden finde det Sande og det Rette i alle de indviklede Tilfælder, der saa ofte stille sig i Veien for granskende Konges Øine! Saaledes tænker den i Sandhed store Mand, der ikke med Letsindigt Blik kun løseligen betragter de Vanskeligheder, der vilde møde paa hans Bane, men der vil betænke Menneskets Svaghed og dets Mangel paa Kræfter til at staa fast i Fristelsens Stund Hvor maa ikke især den vise og gudfrygtige Regent være overbevist om Nødvendigheden af en højere Krafts Understøttelse til at bære Kronens Byrder, hvor maa han ikke levende føle Vigtigheden af den Sandhed, at det er Gud, han skal staa til Ansvar for det meget han betroede ham her paa Jorden. Hvor maa ikke enhver hans Undersaat blive ham kjær naar han betragter denne ikke alene i det Forhold hvori han staa til ham her paa Jorden, som hans Undergivne, men naar han betragter ham med Kristendommens Lys som sin Medskabning, som sin Medforløste, som sin Medreisende over Verdens vildsomme Hav til Evighedens Havn. Betragter den vise og gudfrygtige Konge sine Undersaatter i dette Lys, overveier han derfor, at Gud har sat ham i sit Sted til at bestyre og regjere disse mange Tusinde, at de alle have Krav paa hans Faderhjerter, og dog hver af dem saa forskjellige Fornødenheder; overveier han derhos, hvor nøie Forbindelsen er mellem Menneskets udvortes Omstændigheder og dets indvortes Dannelse; hvor viist det er at Kongens Regimente baade kan nedbryde og opbygge, baade kan forene Lykke og Ulykke for nulevende og tilkommende Slægter, betænker han hvorledes hans Exempel lyser for det hele Land, hvorledes hans Gudsfrygt og Fromhed kan vække Alvorstanke og forjage Letsindighedens Støi for Millioner af Mennesker; hvorledes paa den anden Side hans Ringeagt for den Hellige vil gjøre Ugudelighed til Mode, og Kaadhed til Dagens Orden over det hele Rige; O skrækkelig farlig maa da hans Bane forekomme ham, at han behøver Guds Kraft og Guds Bistand, hvis han skal fuldende sin Bane saa, at han ved sine Dages Ende med frelst Samvittighed kan sige til sin Fader i Himmelen, som Frelseren da han skulde ende sit Liv her paa Jorden: Fader jeg har fuldkommet den Gjerning, som du gav mig at udrette. Den vise og gudfrygtige Konge føler saa me-

get mere, hvor høiligen han trænger til Herrens Bistand, som han veed og seer og som alle Tidens Erfaring viser, at ingen er mere udsat for at blive bedragne end netop Regenter. Smigrerier omkring dem. Egennyttige Mennesker søge at blænde dem, ja der nærmer sig dem, gjentagne uden Ophør, at de kun da nyde de store Forrettigheder, naar de ere ufølsomme over den store Mængdes Skrig, for at kunne nære sine og deres Vellyster. Overhæng og tusinde Kunster søge at fælde Regenten i deres Garn, man søger at indbilde ham at alt gjenlyder af Jubel og Glæde, uden at lade den Nedtryktes Sukke komme for hans Øren. Nærmer sig ham en sand Ven, i Ordets ædle Forstand, laaner ham Øre til de Forestillinger, denne gjør ham, da vilde der være nok af dem, der vilde søge at fjerne en saadan Mand langt bort ifra ham. Det er sandt: Historien opviser Exempler nok paa Fyrster, der oftere svage end slette, forladte af alle midt i den store Sverm, som omringer dem, mere en Gjenstand for den tænkende Mands Medlidenhed, end for hans haarde Dom. Gudsfrygt, Tillid til ham, som styrer alt, andægtig Bøn til ham som raader for alle vore Skjæbner, ere ikke de Midler, som Smigreren raader Fyrsterne til at bruge, endskjønt de vare de eneste som kunde redde baade Regent og Folk. O, prise maa det Folk Herren der har faaet en Regent som vores, en Regent, som med alvorligt Sind bestiger sin Throne, som ydmyger sig for Gud og venter sin Hjælp fra ham, og som ikke blues ved, paa sin Kroningsdag offentlig at bede til Herren: Giv din Tjener Forstand at han maa dømmе dit Folk ret, og et forstandigt Hjerte til at skille mellem Godt og Ondt. En saadan Regent er sandelig stor, i sin Ydmyghed takkelig for Gud, og glædelig for Folket; en saadan Regent tør dristigen trøste sig ved Guds Naadeløfte. Jeg vil adrig slippe dig, aldrig forlade dig. En saadan Regent siger frimodigen med hiin kongelige Sanger Psalm. 62: Min Sjel er stillet til Gud, fra ham kommer min Frelse. Han er aleneste min Klippe og min Redning, min Ophøielse at jeg ikke skal rokkes. En saadan Regent gaar frimodigen sit Kald imøde, thi han haaber paa Herren sin Gud, han skrækkes ikke for de Vanskeligheder, der ville lægges ham i Veien; thi han veed han skal seire over dem, naar Herrens Haand styrker ham, han forfærdes ikke for alle de Snarer som omringe ham; thi han lider paa, at Gud vil bevare hans

Fod paa Fredens Vei, og lette hans Vandring, hvor byrdefuld endog hans Kald maatte være. Ja byrdefulde er tilvisse Fyrstens Kald, den ædle Fyrste lever jo ikke for sig selv, men for sit Folk, han opofrer sin Rolighed for dets Lykke; jo inderligere Folket elsker ham, jo mere hengiven Hjerterne ere ham, jo mindre føler han sig tilfreds, naar han ikke er i Stand til at gjøre det saa lykkeligt som han ønsker; det er kun den lidet tænkende Mand, der tror at den vise og gudfrygtige Fyrste finder Løn for sin Møje, i de Nydelser, som smigrer hans Sanser, i de Paladser som han beboer, i de Hyldinger som han modtager, og i den udvortes Glands, som omringer hans Person. Midt i al denne Herlighed er Fyrsten ofte nedtyngt af Sorger og fortæret af Uro og et Offer for sine Pligter. Saare ofte seer han med Græmmelse at Hindringer lægges ham i Veien for hans gavnligste Planer, og disse Sorger kunne ikke opveies af den Overflod, som synes at omringe ham, og av hvilke han kun kan nyde en liden Del. Hans store Palads er ofte for ham en tom Ørken, hvor han kun indtager et lidet Rum; i sine prægtige Højsaler søger han ofte forgjæves efter den søde Hvile, som Arbeidsmanden nyder, — fordi tusinde Bekymringer kvæle ham, fordi alle hans Undersaatters Vel ligger ham saa tungt paa Hjerte. Naar han drager i Feldten for at værgе Land og Rige, er Seiren og Æren endogsaa hans; hvor taareblandet er dog ikke den Glæde, som kjøbtes for hans Undersaatters Blod! Den ædleste af alle Glæder, den, som har sin Oprindelse af at gjøre Vel, hvor blandet er ogsaa den for Fyrsten? Alle kan han dog ikke gjøre lykkelig. Tusinde vilde finde deres Skjæbne tung, uden at han er istand til at lette dem, midt under Munterhedens Sange vil ofte hans Hjerte ængstes af Sorg over at maaske Tusinde sukke under Lidelser fjernt fra ham. Vanskelig trænger Sandheden til ham, saa gjerne han endog ønskede at høre den; vanskelig vil han være istand til at feie alle dem fra sig, som en knurren Menneskehader, der intet finder tilpas og derimod at fremstille den nedrige Hykler for ham som hans og Landets trofaste Ven. Sandt er det: Fyrsten kan naa den Løn her paa Jorden som vor ædle Konge har erklært den eneste han søger, nemlig Folkets Kjærlighed; men selv denne Løn vil blive blandet med Sorger, og ofte vil en saadan Konge beklage, at han er ikke istand til at udrette, hvad han saa gjerne ønskede. Jo inderligere han elsker sit

Folk og elskes af dette, jo inderligere maa det bedrøve ham, naar han undertiden maa kjæmpe mod utallige Hindringer for sit Folks Velfærd. O, vanskelig er Fyrstens Bane og byrdefuldt hans Kald, den letsindige Regent bestiger Thronen uden at tænke paa andet end de Glæder og Nydelser hans høje Plads vil være istand til at forskaffe ham; men den vise og gudfrygtige Konge føler sit Kalds hele Vigtighed, føler at han ikke aleneste som andre Mennesker er underkastet menneskelige Skrøbeligheder og adskillige Lidelser, men at en eneste ubetænksum Handling, et eneste ubevogtet Øieblik af ham kan føre Jammer og Fordærvelse over hans hele Folk; han modtager derfor Kronen som af Guds Haand, mere som en Byrde end som en Løn, hans Haab staar alene til Herren som den der ser hans Hjertes redelige Forsætter, og vil hjælpe ham til at udføre dem, sin Hjælp venter han alene fra Gud der ene er istand til at give hans Bestræbelser Held og Velsignelse. Herren er hans Klippe og hans Skjold, og tillidsfuld raaber han til ham som Salomon i vor Text og som vor Konge paa denne sin Kroningsdag, giv din Tjener et Forstandigt Hjerte til at dømme dit Folk, og Forstand til at skille imellem Godt og Ondt. O pris set være Herren, evig takket og lovet være hans Miskundhed der efter saa mange Aars Forvildelser gav os en Konge, hvis Haab, staar til Gud i Himmelen og som venter al sin Hjælp og Bistand fra ham, — aldrig kunne vi noksom paaskjønne Guds Fader-Godhed mod os, længe nok har denne Forblindelse været næret, at Kaadhed og Gudsforagt var Kjendetegn paa en stor Sjel og dannet Forstand, længe nok har Sædelighed og sand Gudsfrygt ligesom været forjaget fra deres Huse, der vilde gjøre Paastand paa at høre til den oplyste Verden, skrækkelig have Følgerne været, Ungdommen er opdraget i Frækhed, den voxne Mands Hjerte savner Fred, Laster og Udsvævelser ere blevne til Mode, og den Mand, der frygter Herren, maa endda prise sig lykkelig hvis han kan undgaa taabelige Gjækkes Spot. Endnu engang siger jeg: lovet være Herren den Almægtige, han vil da ogsaa visselig bidrage til at Religionen og Kristendom hædres i Landet, — selv besjelet af Agt for det Hellige vil han lade det Offentlige see, at hver som vil takkes ham, maa frygte Herren, og at Gjækkeri og Kaadhed i Tale og Gjærning ikke er Veien til at vinde hans Agtelse og Tillid. O største Aarsag have vi til at takke Gud for vores

Carl Johan og største Aarsag have vi til at forene vore Bønner med hans, at Herren vor Gud vil forlene ham Kraft og Viisdom til at føre et forvildet Folk tilbage til Fædres Tro og Retsindighed, aldrig kunne vi paa usvigeligere Maade lægge vor Kjærlighed til ham for Dagen, og vor inderlige Ærbødighed for ham, end just derved at vi af Hjertet bede som han, Gud giv din Tjener Forstand til at dømme dit Folk! Med Velbehag modtager vistnok den gode Konge de Æresbevisninger, et trofast Folk efter Evne yder ham, som de Tegn paa dets undersøttelige Lydighed og ærefrygtsfulde Hengivenhed; med Velbehag hører han til Folkets Jubel ved at see ham i dets Glædesyttringer, — ved at have ham blandt sig; — gjerne bliver han naar de glade Miner der bortjage hver Sorgens Rynke af dens Aasyn, der faar ham at see; — men selv under disse Glædesyttringer kan han dog aldrig være saa fuldelig overbevist om sit Folks inderlige Kjerlighed, aldrig saa fuldt forsikret om at ikke noget af det han seer er et Foster af Smiger og Forstillelse, som naar han seer og veed, at hans Undersaatter inderlig og hjertelig bede til Gud med ham og for ham. Sandelig, hvor Kristendom hersker i Landet, hvor Frihed og Gudsdyrkelse endnu ikke er blevet forjaget, der vil Folkets kjærlige Raab: Gud velsigne Kongen! være ham et vissere Kjen-detegn paa Folkets uskrømtede Kjærlighed end de prægtigste Tilbedelser nogensinde kunne være. O et rørende Syn naar Kongen paa sin Throne sukker til Herren. Gud giv din Tjener Forstand til at dømme dit Folk og Folket endrægtigen raaber til Gud om Held og Velsignelse for den gode Konge han gav det. Kristne! naar Kongen beder for sig, da beder han for det ganske Land, og naar vi bede for Kongen, da bede vi ogsaa for os selv, hans Vel er aldeles uadskilleligt fra vores, hans Modgang og Trængsel vil ramme Landet, hans Held og Lyksalighed, vil virke mere end de bedste Love; naar Gud velsigner Kongen, da have vi Aarsag til at haabe at han med Miskundhed seer ned til det ganske Land; naar han refser Kongen, da have vi billig Grund til at frygte at hans Haand vil falde tungt paa det hele Folk. Gud velsigne da Kongen, Gud velsigne begge hans Riger og hver Indvaaner i dem begge, og Gud give Fred og Ro i dem Begge, Gud lade sin Velsignelse krone hver redelig Mands Bestræbelser, han give Held baade af Land og Vand, saa at hver af os maa kunne bo i sit Pau-

lun og nyde Landets Goder under Guds Beskjærmelse. Ja af Hjertet vilde vi alle sige med David i Psalmen 72: Gud give Kongen denne Dom; og Kongens Søn din Retfærdighed at han kan dømme dit Folk med Ret, og redde de Elendige. Saa opløfte vi da alle Hjerter og Sind til dig du evighøie forbarmende Fader, din Varetægt anbefale vi vor naadigste Konge Carl Johan som idag indvies i din Helligdom til at være vor rette Arvekonge. Din Velsignelse ledsage ham, gjør alle dem tilskamme, hvad enten de ere hans aabenbare eller hans hemmelige Fiender, velsigne ham med trofaste Raadgivere, der redelig ville fremme Landets Vel, udrust ham med Din Aand og Din Kraft, at Kronens Byrde ei maatte nedtrykke ham, giv hans Bestræbelser Held og Velsignelse, at Lykke og Ro maatte fremmes i Landet, og dit Rige igjen opreises iblandt os. Vor naadigste Dronning anbefale vi din faderlige Beskjærmelse, afvend i Naade fra hende alle Sorger og alt Uheld, og hvis det er din behagelige Villie, da und os ogsaa engang den Glæde at see Landets Moder iblandt os. Vor dyrebare Kronprinds anbefale vi din beskjærmende Faderhaand. Herre vor Gud bevar ham fra al Ulykke baade til Liv og Sjæl, lad ham fremdeles blive sin Faders Glæde og Rigeres Haab, saa at naar det skrækkelige Budskab engang kommer, at Carl Johan er gaaet til sine Fædre, vi da i ham maatte faa en sand Fader for Folket og Rigerne. Hendes Kongl. Høihed Prinsessen ville du af Naade beskjærme og bevare, og omsider naar din Time kommer skjænke hende en rolig Død og en evig Salighed efter dette forkrænkelige Liv. Tag O Gud os alle i din Beskjærmelse, fri os fra al Ulykke, hjælp os alle igiennem denne Verdens Trængsel til Fredens evige Boliger, hvor der er godt at være. Du kan O Gud gjøre overalt, hvad vi bede eller forstaa, saa anbefale vi dig baade Konge og Folk og alle vore Anliggender, idet vi andægtigen paa kalde dig i Jesu Navn og med Jesu Bøn.» —

Denne Prædiken, enestaaende i sit Slags og indeholdende mange skjønne Sandheter, synes dog aligevel efter den Tids Bevægelser at være velskikket til — hvad der ogsaa skede — at opvække Harme og Forargelse og det saa meget mere, som det ligger klart for Dagen, at Biskopen har benyttet sin ophøiede og enestaaende Stilling til at komme sine Antagonister til Livs i Udtryk, der vare disse velbekjendte, og som gav Anledning til

hine, forannævnte Demonstrationer, der vagte megen Opsigt, rundt om i Landet. Og naar vi læse efternævnte Tirader:

1. «Den Mand som gav os Rettigheder og Friheder, som vi for faa Aar siden ikke kunde drømme om, og som det var at ønske at hver Mand i Riget vilde bruge saaledes, at vi aldrig glemte

2. Giverens Ædelmodighed — — at det ene var Carl Johan, som havde Magten og hvem vi have at takke for at vi bleve til et Folk — — og Skjændsel maatte hvile over os hvis vi nogensinde glemte den Ædelmodighed han viste mod os — — thi det daarlige Pral skulde vi blevet ved at yttre at det var vor store Kraft der fremtvang disse Rettigheder — —»

3. Naar Biskopen «fristes til at betvile, om det ogsaa var en Velgjerning for Norge, at de fik Frihed, eller om Folket var modent dertil, thi, siger han, «mismodig maa dog hver Fædrelandets Ven see, hvorledes Frihed ofte sammenblandes med Frækhed, hvorledes Øvrighed og Regjering omtales med den dybeste Haan» &c.

4. Naar han taler om «Slavelænker og Trældom», der formentlig hentyder til Foreningen med Danmark, og det udtalt af en Mand, som faa Aar forud saae sin Afgud i Christian Frederik

5. — — Herren prises «fordi han efter mange Aars Forvildelser gav os en Konge hvis Haab staar til Gud — —, længe nok har denne Forblindelse været næret, at Kaadhed og Gudsforagt var Kjendetegn paa en stor Sjel — —. Ungdommen er opdraget i Frækhed; — Laster og Udsvævelser ere blevne til Mode, og den Mand, der frygter Herren, maa endda prise sig lykkelig hvis han kan undgaa taabelige Gjækkes Spot — —.

O største Aarsag have vi til at takke Gud for vores Carl Johan og største Aarsag have vi til at forme vore Bønner med hans, at Herren vor Gud vil forlene ham Kraft og Viisdom til at føre et forvildet Folk tilbage til Fædres Tro og Retsindighed» — —.

saa maatte dog enhver Fædrelandets Ven vorde oprørt over en Skildring, der vistnok med nogen Føie, hvad sig enkelte Udtalelser angaa, kunne ramme enkelte Personligheder eller engere Partier, men som dog vel ikke uden dybeste Uret kunde overføres det hele norske Folk.

Høist betegnende ja historisk lærerig er Biskop Bugges Udtalelser 4 Aar forud: «Trøstegrunde for Norges sande Venner, fremsatte i en Tale paa Kongens Fødselsdag, den 18. Septbr.

1814.» Den fortjener tilvisse her at afskrives skjønt jeg ængstes noget for denne Biografies Længde.

«Fra hvilken Side man end betragter den Tidsalder, i hvilken vi leve, frembyder den et ligesaa forbausende, som rædselsfuldt Aasyn. Alt, hvad vi høre; alt hvad vi øine, bebuder store og voldsomme Forandringer; det er, som om den hele Verden var i en Gjæring; Rystelsen henriver mange med sig, gjør Millioner ulykkelige, og endnu see vi ingen Ende paa dette rædselsfulde Skuespil.

Hvilke Tider have vi oplevet, Høistærede! For Enhver som ikke har ladet sig nøie med at faa at vide, hvad der er skeet i Verden, men som har tænkt over Aarsagerne og de rimelige Følger af disse voldsomme Forandringer, have Tiderne været ligesaa advarende, som mærkværdige. Med Sandhed kunne vi sige, at om vi lægge sammen alle de Forandringer, alle de voldsomme Rystelser, som Europa har undergaaet i de to sidste Aarhundreder, saa komme de ikke hverken i Tal eller i Vigtighed nær dem, som have tildraget i de sidste snes Aar. Nu ere vi vante dertil, at intet forekommer os mere utroligt; men om nogen for tyve Aar siden skulde sagt, hvad der siden er skeet, da havde dog sikkerlig En og Hver holdt saadanne Tildragelser for at være umulige. Vi ere saa vante til skrækkelige Rystelser, at en Post, der ikke bringe os Efterretning enten om hele Rigers Fald, eller om mange Tusinde Offere, der ere fandne paa Valpladsen, forekommer os næsten tør og modbydelig. Grusomheder, Tyranni, Ødelæggelser høre til Dagens Orden. Mødens Menneskeslægten overmodigen prale af sin Oplysning, af sin Frihed, af sin Styrke; styrter det ene Rige efter det andet, og den gyldne Tidsalder, som man havde lovet sig, synes at forvandles til Ødelæggelsers, til Slaveiets Jernalder.

Jeg betragter Tingene fra min Side og søger Kilden til det Hele der, hvor vistnok kun Faa søge den, inden Plagerne høre op. Midlertidig beholder jeg min Mening for mig; at fremsætte dem vilde intet nytte; den vilde skurre i Tidsalderens Øren. Omsider, skjønt som det synes i Elendighedens Skole, skal vi vel lære, at der er en Gud, som styrer Alt; og at han vil kjendes og tilbedes af sine Skabninger; og at uden dette ingen Stat, intet Folk kan bestaa. I Elendighedernes Skole ville vi komme til at Lære, at

Frækhed og Gudsforagt ikke er Veien til Lyksalighed; men at der, hvor Samvittighedsløshed hersker, der vil Egen nytte med alle sine græsselige Døtre, Bedragerier, Landsforræderier, Meened og Utroskab reise Hovedet i Veiret. Mig synes, Tiderne tale høit for os om disse Sandheder; vort eget Fædrelands sørgelige Skjæbne raaber til Enhver: Menneske! Vaagn op af din Slummer! se dog, hvad Mennesker ere, ikkun have deres private Fordeel til Formaal, men ere ubekymrede om det Regnskab, de engang skulle aflægge den evige Dommer!

Dog, som sagt! jeg vil ikke trætte Eder med slige Betragtninger, som den almene Adfærd viser ikke at være til Behag! Elendigheder ville lære os at tro dem og at agte dem.

Jeg vender altsaa tilbage til den Sætning fra hvilken jeg gik ud, at Tiderne ere høist lærerige, betænelige, idelig frugtsomme med store, uventede, rædselsfulde Begivenheder. Aaret 1814 bliver evig uforglemmeligt i Verdens og i Norges Aarbøger. Og endnu er ikke dette Aar tilende; endnu synes det høist rimeligt, at den Deel, som endnu er tilbage deraf, vil have de alvorligste Følger for hele Europa, og især for vort Norges baade fødte og ufødde Slægter.

Ja, Medborgere! vi have oplevet mange og store Forandringer i dette Aar med vort Fødeland. I Begyndelsen af Aaret vare vi Kongen af Danmarks Undersattere. Den 14de Januar bleve vi afgivne til Sverige med fuld Eiendomsret. Folkets Røst hævdede sig mod denne Bortgivelse; i Nordmandens Barm begyndte Frihedens Ild at lue; saalænge vi hørte Danmark til, vare vi troe, og opofrede Liv og Blod for at støtte vor daværende Konges vaklende Throne; vi bære Trængsler og Savn, og vi ansaae det for Pligt at vove Alt for den Konge, vi engang havde svoret Troskab. Men at bortgives til en fremmed Magt, som Løn for udviist Troskab, dette fandt vi for haardt. Snart reiste den Tanke sig i hver Mands Barm: monne vi ikke kunne bestaa for os selv? Bortgivelsen til Sverige vilde ikke bleven fuldbragt, uden at Partier havde opstaaet i Landet, og den skrækkeligste Borgerkrig vilde sønderslidt det. En udmærket Prinds havde hidtil styret Rigets Anliggender, og med sine udmærkede Egenskaber vundet Folkets Kjerlighed og Tillid; han stod frem blandt os; han paa-tog sig at værne om Orden og Enighed, indtil Folket havde be-

stemt erklært sin Villie. En Ed blev os affordret, at vi imidlertid vilde vove Alt for Landets Ro og Selvstændighed. Nationen sendte sine udvalgte Mænd til Rigsforsamlingen, der lydelig skulde erklære for hele Europa, hvad der var det norske Folks urokkelige Beslutning, denne lød saaledes: at det norske Folk erklære sig for et frit, selvstændigt Folk, og heller vilde taale Død end Slavelænker. Folket valgte sig en Konge og bestemte hans Rettigheder. Den valgte Konge var den samme Prinds, der hidtil havde styret Riget, og der var født til Norges Throne. Valget modtoges; Grundloven forkyndtes; Folket svor ved den Evige, at vilde lyde Grundoven, altsaa ogsaa Kongen. Alt hebudedede Glæde; Alt lovede herlige Udsigter, der dog maatte vindes gennem Kamp og Anstrængelser. Hver Mand var rede til de største Opofrelser; en Armee af hele Landets Styrke blev samlet; og aldrig har maaske nogen Armee staaet i Marken, der inderligere har ønsket at prøve Styrke med Fienden end vor. Fienden rykkede frem; Alt var fuldt af spændt Forventning. Vi hørte intet andet, end gode Efterretninger; vi hørte Tale om vundne Træfninger; vi haabede snart et Hovedslag, da det skulde vise sig, at Nordmanden havde ærlig meent, hvad Rigsforsamlingen havde erklæret; men midt under disse Forventninger kom paa engang det Budskab, at Armeen led Mangel paa Alt; at Krigsbegivenhederne ikke vare heldige; at derfor en Vaabenstilstand var sluttet, som græmmede hver ærlig Fædrelandets Ven; at vor Konge, udmattet af Arbeide og nedtrykt af Sorger og omgivne tildels af elendige Mennesker, der kun slet havde svaret til hans Tiltro, var syg. Et nyt Storting skulde nu sammenkaldes, hvor Rigets Skjæbne endnu engang skulde avgjøres.

Saaledes staa Sagerne nu, Medborgere! og hvert Hjerte maa bløde ved at tænke derpaa. Hvem disse Umennesker ere, som have voldt al denne Jammer, og saa skammelige misbrugt den ædlestes Konges Tillid, det vil maaske Fremtiden forklare. Vi vide kun hvorledes vi ere stædde. Der har vel neppe været nogen Mand blandt Eder Alle, uden de nyere Tildragelser have rørt ham; de have venteligen været Gjenstanden for al Eders Tanke og Pønsen. Saa er det og gaaet mig. Jeg har søgt at trøste mig selv i Ulykken, og at samle Viisdom af den. Og, hvad jeg har fundet, skal jeg redeligen dele med Eder. Rimeligviis seer Man-

gen anden dybere i Tingen, end jeg; jeg frembyder kun, hvad jeg faaer, nemlig de Betragtninger, der endnu nogenlunde opholde mit heldende Mod. Antager det derfor, for hvad det er, Medborgere, for mit Hjertes redelige ønske at kunne berolige og veilede Eder, saa godt jeg er istand til, naar jeg idag fremsætter for Eder:

Trøstegrunde for Norges sande Venner.

Trøst forudsætter Sorg; og Sorg mener jeg, Dagens Tildragelser rigeligen skjænke os. Hvo græmmer sig ikke ved at tænke over Norges Skjæbne? Dette stolte, gamle Rige; en Tid Nordens Skræk, til hver Tid bekjendt for sine Indvaaneres Tapperhed og Trofasthed; dette vort elskede Fødeland er bleven til Spot og Skjændsel for Verden. Dets Ære er tabt. Eller siger jeg maaskee for meget? Lader os dog eftertænke, hvad her er skeet, og da fælde hver Mand Dommen!

Folket havde erklæret sig frit, selvstændigt og uafhængigt; at dette ikke var Mundsveir, men Hjertets Alvor, viiste de Tilberedelser som gjordes, de Opofrelser som villigen Ydedes. En Armee samles, en Armee som Norden neppe i sildigere Tider har kunnet fremvise Mage til. Vel ved jeg, at den ikke henhøre til de talrige Sværme, som ofte træde frem paa Skuepladsen; men det veed jeg ogsaa, at hvert Hjerte slog varmt for Norges Sag; det veed jeg, at Landets Sønner stode rede til at afværge Vold fra Fædrelandet, og higede efter den Roes, at dø Ærens Død for Norges retfærdige Sag. Og hvem var det vel blandt os Alle, Medborgere! som ikke gjerne havde offret det Kjæreste, han eiede, for Landets Frelse? Hvem var der blandt os, som ikke gjerne, om det havde været fornødent, var gaaet ud af sin egen Seng, for at overlade den til Vederqvægelse for sin blødende Landsmand? I Spidsen af Hæren stod en ung, kraftfuld Fyrste, som Folkets Hjerter havde udkaaret til at sidde paa Norges ærværdige Throne, Alle elskede ham; Alle ofrede gjerne Livet for ham; thi han fortjente det. I saae ham selv, Medborgere! da han for ikkun 8 Maaneder siden vandrede blandt os. I hans Aasyn var Værdighed og Majestæt; i hans Blik Forstand og Godhed; i hans Stemme, hans Tale, yttrede sig hans Hjertes ædle, blide Følelser. Sysselsat fra Morgen til Aften, ja næsten den hele Nat laa Rigets Vel ham paa Hjertet; intet undgik hans Opmærksomhed;

ei var det falsk Glimmer, som omstraalede ham; men ved Virksomhed, ved Deeltagelse, ved selv at ville see og kjende Alt, viiste han, hvad for en Landsfader vi i ham kunde ventet. Mig synes, vi kunde sige om ham, som Samuel forud sagde om Israels første Konge til Folket: «See I den Mand, som Herren haver udvalgt; thi hvo er som han blandt alt Folket?»

Og under disse Udsigter, under disse levende, luende fædrelandske Følelser, da Alt glemte sig selv og tænkte kun paa Landets Frelse, høre vi det skrækkelige Budskab, at Omstændighederne havde aftvunget vor Regjering en Vaabenstilstand. Hvorledes? Havde da Krigen varet saa længe? Intet mindre; om trent i 14 Dage! Vare da vore Hære ødelagte? Langt fra; neppe var Tabet at tænke paa! Var da Vaabenstilstanden fordelagtig? Det prøve hver Mand selv, som betænker, at vor Armee maatte opløses og gaa hjem; at en liden ubetydelig Del tillades os at holde i Marken, medens Fiendens Hær staa slagfærdig inde i Landet; at tvende Fæstninger ere overgivne; at Fiendens Befuldmægtige maa tillade vore Skibe at seile; at Fienden ikke engang har bevilget holdende Storting meer end 14 Dage til at fatte en Beslutning, som enten uigjenskaldelig vil tilintetgjøre vor politiske Tilværelse, eller fornye Kampen, der nu bliver meer vanskeligt, end før.

Og for at gjøre Ulykken fuldkommen; — vor Konge, som Folkets Hjerter hyldede, som dets Haab stod til, bragtes syg hjem. Syg maa han tilbringe sin Fødselsdag, der nu ikke er nogen Glædesdag, som den ellers vilde blevet; men en Dag, paa hvilken Folkets Hjerter intet have tilovers, uden dette Ønske: O at vor elskede Konge maatte leve! O at han endnu maatte blive lykkelig og se kjære Norge frelst!

Medborgere! jeg erklærer det reent ud: Hvad der er hændt os, er neppe hændt noget Folk paa Jorden. Den tapreste Armee splittes ad, uden at være overvunden. Et Folk, som det norske, der er bekjendt for sin Fædrelandskjærlighed, for sin Troskab, har paadraget sig for hele Europas Øine Mistanke for Feighed og Troløshed! En Konge, som var elsket maaske mest blandt alle Konger paa Jorden, forraades. Aldrig har noget Folk elsket sin Konge høiere end Nordmanden elskede Christian Frederik, og

aldrig har nogen Konge erfaret meer hjertekrænkende Sorger af sit Folk, end ham.

Hører mig med Taalmodighed, Medborgere! og undskylder mig, om jeg siger formeget; thi mit Hjerte er for fuldt. Jeg er selv Nordmand; jeg var stolt af at være det. Men nu forekommer det mig nesten som en Vanære. Dømmer selv, om jeg har Uret! Jeg siger: Vor nationale Ære er tabt. Naar lovede et Folk mere og naar holdt det mindre? Dog! kan vi sige, at Folket var troløst? nei sandelig, det kan vi ikke! Og dog sees det saaledes ud for hele Verden. Skal vi tro svenske Efterretninger, have da ikke Nordmændene i alle de Bygder, hvor de Svenske ere komne, sveget Ed og Pligt? Have ikke, o Skjændsel! Fredrikshalds Indvaanere reist Fienden imøde med Troskabs Ed? Og gid det var Usandhed! Og vi maa endnu haabe det! Eller skulde Fædrenes Minde saa ganske være gaaet Eder af Glemme, I feige Uslinger! Skulde man tro det muligt, at Haldens Indvaanere, hvis Forfædre selv afbrændte deres By, hvis Minde lever i Efterslægtens Erindring; skulde man tro, siger jeg, at det samme Frederikshalds Indvaanere nu skulde give Exempel paa den foragteligste, den nederdrægtigste Feighed? O nei! vi vide det kun af svenske Efterretninger; vi ville endnu trøste os i Haabet om, at de ere falske.

Vi have selv læst i offentlige Blade, hvad kjække Mennesker i det britiske Parlament have talt for Norge, hvorledes de have ophøiet dette Folk til Skyerne! hvad ville disse nu sige? Vor Ære er borte.

O ulykkelige norske Folk, ulykkeligere end noget paa Jorden! Alt seer ud som du var skyldig, og dog er du uskyldig.

Alt seer ud som om Du pralede med tomme Løfter, og dog er du trofast! Alt seer ud som om Du vilde forraade Din egen Konge, og dog elskede Du ham med inderlig Hengivenhed! Enkelte Mennesker, for hvilke ingen Skjændsel, ingen Straf kan være for haard, have myrdet Norges Ære.

Sorg have vi da nok af, men hvor er Trøst! Ja, Medborgere! Gud veed, jeg har ledt efter den, for at trøste mit eget Hjerte. Og den Trøst, jeg har fundet, den vil jeg redeligen dele med Eder. Jeg vilde ønske, den maatte tjene til at berolige Eder; jeg veed ingen bedre for Øieblikket at meddele Eder.

Den første Kilde, hvoraf jeg har hentet, om ikke Trøst, saa dog saa meget Mod, at jeg endnu ikke ganske har fortvivlet, er denne: at ligesaa uformodentlig, som vor Ulykke kom over os, ligesaa uformodentlig kan Haabets Soel igjen oprinde. Jeg tror at Enhver, som upartisk vil betænke Sagen, maa tilstaa, at Norges Frelse langt fra ikke er saa utrolig nu, som vore Uheld vare uventede, da vi fik dem at vide. Vore Uheld, saa pludselige, saa ganske nedslaaende, saa aldeles nedværdigende, disse kunde vel intet dødeligt Øie forudse, ingen menneskelig Fornuft forinden slutte. Vare der end dem iblandt os, som med nogen Grund mistvivlede om, at vi i længden ikke vilde kunne modstaa Overmagten; saa var der dog ingen, som drømte om, at i 14 Dage skulde vor hele tapre Armee bringes til at gaa hjem, uden at være overvunden; at i 14 Dage skulde fremmed Høvding befale i Norges Land og Norges Ære jordes under Fredriksstad og Fredrikshalds, ikke Ruiner, men ubeskadigede Fæstninger. Alt dette havde vistnok Ingen ventet. Alligevel skeede det, og Europa vil studse ved at erfare det, og Forædernes Minde vil vorde til Afsky mellem Norges Fjelde, saalænge Verden staar.

Veie vi altsaa Rimelighed og Mulighed mod Mulighed, da vil Ingen nægte, at et lykkeligt Tilfælde, der kan forvandle vor Sorg til Glæde, er ligesaa muligt, ligesaa venteligt, som det Uheld der har rammet os. Forekommer det end os saaledes, som om alt Haab var ude, saa maa vi ogsaa betænke, at Mennesket oftest naar sørgelige Tildragelser indtræffe, er tilbøieligt til at lukke Øinene for alt glædeligt Haab. Ligesom vi for kort Tid siden vare villige til at tro, at vor Selvstændighed var viis, vor Kraft stor; saaledes ere vi nu altfor villige til at overgive os til trøstesløs Modløshed, og til at tro, at for os er ingen Redning mulig. Og dog er den mulig. Det staar i Herrens Haand, hvad vor Skjæbne skal vorde; men ganske at opgive alt Haab og overgive os til Fortvivlelse, det vilde dog vistnok være ufornuftigt. Thi den Kraft, vi have tilbage, vilde netop derved slappes. Og denne Kraft synes dog ikke at være aldeles ubetydelig. De Tab, vi have lidt, ere nesten ingen. Det er just dette, der gjør Fiendens Fremgang saa ubegribelig. Vore tapre Krigere leve endnu, fulde af Ild og Mod og Varme for Fædrelandets Sag. Den almene Enthusiasme for Norges Sag synes heller ikke at være kjølnet

ved de senere Tildragelser, i det mindste i vore Egne; meget meer synes den at have vundet i Styrke. Ja, Medborgere! jeg ved ikke, om jeg feiler; men mig forekommer det, som om den almindelige Stemning nu er ærværdigere end nogensinde. Før bestod den meer i letsindig Skryden; det lod som man ansaa det Hele for en Børneleg; det syntes som om man var kortsynt nok til at tro, at vor Fiende ei vovede at binde an mod os. Nu have vi lært det Modsatte; men nu synes ogsaa Stemningen at være bleven mere alvorlig, mere fast, mere mandig; nu synes vor Iver for Norges Sag ikke længere at være en Virkning af opbrusende Lidenskab, men en vel overveiet, sterk og kraftfuld Beslutning. Det skulde være underligt om ikke Kampen, hvis den paany skulde begynde, vilde vorde haardere end nogensinde.

Lader os endnu ikke tabe Modet, men med villig Hengivenhed i Forsynets Styrkelse være rede til Alt. Vi have ikke tabt saa meget, at det jo endnu kunde oprettes, og vor Ære saaledes reddes. Maaske vi i Grunden have vundet meer, end vi have tabt. Thi rigtignok har nu Fienden en Del af vort Land inde; rigtig nok staar han nu med draget Sværd inden Norges Enemærker, rede til at slaa til, hvis hans Tilbud ei antages; men herimod ere vi blevene befried fra en langt farligere Fiende, som boede i Landet; jeg mener de mange feige, de mange æreløse Forrædere, som nu ville blive kjendte, og slutteligen ikke ville undgaa deres fortjente Straf. Nu har vor elskede Konge af Erfaring lært at kjende sine Folk; nu har han seet Prøve paa, hvem han kan bygge paa, og hvem der ere æreløse Bedragere. Det er altsaa et stort Spørsmaal, om ikke vor Kraft nu er mandigere, fastere, meer bestemt, end den nogensinde før var.

Lægge vi nu hertil, hvor mange Ting der kunne indtræffe, som snart vilde give det Hele et forandret Udseende; betænke vi, hvor ustadigt Venskab mellem Stater pleier at være, og hvor snart de Magter, der nu have forenet sig til vor Undergang, turde blive splidagtige indbyrdes; da ville vi maatte tilstaa — — —»

(Resten af denne Tale findes ikke. Den var trykt men afbrudt her. Jeg henvendte mig, 1874, til Prof. L. L. Daae om denne Tale skulde findes i Rigsarkivet. Jo, ganske rigtig; den fandtes ogsaa der, men afbrudt i samme Pagina).

Beklageligt, at denne mærkelige Tale her afbrydes i det

trykte Skrift. Om jeg senere formaar at indhente Fortsættelsen, vil da Tiden vise. Denne Tale har for mig tvende Berøringspunkter: I Trøstegrundene gaar han løs paa den bebudede Fremtid med en Harskhed og Fortvivlelse, som var hiin Tids brændende Opgaver egen og som Nedskrivreen heraf saa nøie gjenkjender nesten Ord til andet. Og 4 Aar senere optræder han atter, hiin 7. Septbr. 1818, i heel modsat Retning hvoraf meget tilvisse berettiget, meget overdrevet; men begge disse mærkelige Foredrag bidrog dog ikke lidet til at lære hine bevægede Tider at kjende fra et Tidspunkt, stort og mærkeligt i vor Historie.

Vi have endnu tilbage at opbevare her nogle historiske Beretninger, denne mærkelige Mand betræffende, skjønt jeg ikke er uden Bekymring for at blive vel vidløftig.

I III. Nyhedsblad for 1858 findes en Del Aktstykker, der ikke er uden Interesse og bidrage noget til Oplysning om Bugges Karakter og hvoraf hidsættes i kort Uddrag:

1. Brev Carsten Anker til Bugge, dateret Eidsvold 16. Febr. 1814:

Anker omtaler her det foreløbige Møde med Chr. Frederik hvis Optræden roses meget og benævnes «mageløs». Angaaende «Personen Lie» har Sejerstedt faaet fornøden Instruktioner &c. Og i en lignende Skrivelse fra samme Sted siger han: — «Om de aldrig havde agtet og elsket Prindsen før, da vilde de gjøre det nu naar de af Sejerstedt erfarer, hvad her er foregaaet. Selv Tank beundrer Prindsen — — — —».

2. Bugge til Anker, T.hjem 16. Mai 1812.

Indeholder Taksigelser for Ankers aarlige Gave til Vidensk. Selskab af 50 Rdlr. Bugge sees da igjen at være Vicepræs. Beklager sig over Selskabets oekonomiske Forfatning som meget Mislig.

3. Bugge til Anker, 10. Juni 1812:

Taler atter om V. S. og Hammers Legat, der udgjør omtr. 22000 Rdlr. Udtaler sig ligeledes imod «enthusieatisk Patriotiskhed», hvis Virkning ikkun kan beregnes for Øieblikket — —. Men jammerligere er det, naar en heel Nation elektriseres og troskyldigen ledes af enkelte Mænd, der opflammer den under Patriotismens hellige Navn til at gaa i deres Lænker og gjøre Hoveri til deres Vindmageri og Pralesyge.» Er misfornøjet med

Tonen i Christiania, «et farligt Sted for Ungdommen», og hvorom han har at fortælle:

«I et Selskab i Christiania havde en gjest seet, at en Præst havde paataget sig en Tjeners Skikkelse, og ombaaret til Damerne Sukkertøi og Bagværk, og derhos sagt til enhver Dame, som han præsenterede disse Sager, de samme Ord, som ved Brødets Uddelelse siges til hver Kommunikant; samt at denne Adfærd var bleven optaget — endog af Damerne — med almindeligt Bifald og Latter. Kan der i saadan By være megen Følelse for Anstændighed? Jeg vil ikke tale om Religiøsitet.»

«En paalidelig Mand fortalte (ang. Tonen i Hovedstaden),: Beter i Kortspil paa 7 a 800 Ddlr. ere almindelige ved Kjøbmændenes Spilleborde. Og der er det at vore Unge skulde — som man siger — lære Selskabstonen! !

4. Fra Bugge til den samme. T.hjem 24. Septbr. 1812.

«De ytrer den Grundsætning, at et Universitets sidste og vigtigste Hensigt skulde være at fremme Moralitet. Men desværre! Det synes ikke at dette i vore Dage haves for Øie — —».

Den 11. Decbr. 1811 holdt Bugge en Tale i Domkirken gaaende ud paa at vise, at Universitetet aldrig burde være i Hovedstaden — —».

«I denne Egn og dette Stift er Hunger og Død vis. Ikke et Havekorn modent, og Bygget halvmodent frosset. Mit Embeds Kreds har omtrent 160000 Mennesker. Antager jeg, at blandt disse, 60000 enten faa spiseligt Korn eller have gammelt, saa ville dog 100000 maatte fødes af Haanden. Beregner jeg paa hvert Menneske 2 Tønder, og dertil 100,000 til at saa, saa maa der anskaffes 300,000 Tønder. Antager jeg den moderate Pris af 50 Ddl. pr. Td., saa udgjør det en Sum af 15 Millioner — —».

5. Til samme. T.hjem 19. Novbr. 1812.

Bugge taler om den amindelige Nød — ingen Hjælp — Misfornøjelse med Grev Reventløw. Kommer atter tilbage ang. Xania som Universitetsstad — —». Men er det sandt, hvad der fortælles om dette Steds Ryggesløshed (som ogsaa nu skal blomstre yndigen i Kjøbenhavn) saa maa man grue for at sende sine Børn didhen — —. Nyt fra T.hjem at Grev Trampe har faaet Ordre til at begive sig til Kjøbenhavn for at deltage i Providerings-Kommissionen — —. Jeg havde den 26. Octbr. den Glæde at cele-

brere min 25 Aars Bryllupsdag. En Hustru, som jeg elsker med Æmhed, og ei vel uforsørgede, men Gud være evig lovet! dydige Børn, sade ved mit Bord. — — Som en Prøve paa herværende Priser tjener følgende:

En Tønne Malt 200 Rdl., Byggryn 240 Rdlr.

6. Til samme. T.hjem 1. Januar 1813.

Alluderer til Napoleons Ulykke, den Mands Sværd, som han mener er kommen over Europa som en velfortjent Straf for Folkeslagenes Ugudelighed m. m. — — «Førstkommende 28. Januar skal jeg til at prise vor Lyksalighed. Den vil vel og komme; thi da alt Nogle ere sultede ihjel, og en Mængde Syge i Bygderne, vil Konsumtionen uden Tvil betydelig formindskes til den Tid, man vil sende os Korn. Jeg har i en Æske sendt vor Prinds Chr. Prøver paa frossent Meel og deraf Brød. Sluttelig er hans Naturali-Kabinet ikke forsynt med slige Sager før. — — Sildfisket ogsaa slaaet Feil, 1 Tønne Sild 80 a 90 Rdl. — Etatsraad Knutzon venter at skaffe Sædekorn fra Skotland. Men forunderligt! Man har der ogsaa forlangt min Attest for, at Nødvendigheden bød at kjøbe Sædekorn, og ellers vilde Regjeringen ikke tilstede Udførselen. Nu spørger jeg: a. hvo var den Næste, som var faldt blandt Røvere? b. kan man vente andet, end at Land maa gaa tilgrunde, hvor man endnu er dum nok til at tro, at en Bisp fortjener Troværlighed? Hvor høit er man dog stegen i Kultur i Kjøbenhavn, fremfor i hiint Land? — —»

7. Ligesaa, T.hjem 11. Januar 1813.

«Med blødende Hjerte tænker jeg paa vort elskede Norge. Hvad vil her Enden blive? Allerede dø Folk af Sult. I Danmark behandles alt med sædvanlig Letsindighed, Ingen Nation har spillet en saa elendig Rolle som den. Af Naturen neppe bestemt til store Talenter, vilde det Folk ogsaa være genialske, og — gjorde sig latterligt, men Norge ulykkeligt. Er det ikke nu snart paa Tide at tale Sandhedens Sprog, saa veed jeg ikke. Men hvem skal tale? Hvem har Kald til at sige: Jeg træder frem i et ædelt, men ulykkelig og plaget Folks Navn. Maatte kun ikke rene Spidsbubestregere være i Spillet med! Hvor er alt det Sølv, alle de Vexler &c. &c., som ere kjøbte for Regjeringens Regning? Jeg skulde dog ikke tro, at Summen bevares paa sikre Sedler, for at tages med som privat Eiendom i Tilfælde af Flyt-

ning? Og at Pengene for Hestene som kjøbes til Napoleons Armee, flyde ind i samme Kasse, medens de i Landet betaales med Papir? Hvor længe skal vi lide alt dette? og hvorfor skal vi lide det? Vel veed jeg, at Seiren, vi fægte for, er den Lykke fremdeles at regjeres af Danmark, og jeg indser nok, at denne Lykke er stor, og at den bragte Norge i flere Aarhundreder til en Spidse af Borgerheld, som det ellers aldrig vilde have naaet, hvilket den gamle norske Historie noksom bekræfter, i hvilken aldrig en eneste Gang fremkommer Exempel paa, at dette Land har havt saa mange Riddere, altsaa heller ikke saa mange store Mænd —. Hvad tænker dog Danmark paa? føler det sig sterkt nok til at trodse Rusland, England og Sverige?»

I Ansøgning ang. fast Bopæl for Biskop i T.hjem, (Reskr. 17. Aug. 1804) anfører Bugge, at det var vanskeligt at erholde Værelser i T.hjem, vanskeligt at flytte med et stort Archiv samt at Bispestolens Indtægter vare betydelig formindskede ved sidste Vakance. — — Thi bevilges og fastsættes:

1. At den Fru Halck forhen tilhørende, men nu af Biskop Bugge købte Gaard i T.hjem maa indkjøbes til en fast Bolig for Biskoperne sammesteds for 7000 Rdlr. med de Vilkaar, at den af Biskop Bugge strax fuldkommen istandsættes og i Fremtiden vedligeholdes af nærv. og efterk. Biskoper og afleveres i aabodsfri Stand &c.

I 1804, netop ved hans Ankomst hertil, blev Bugge med 13 av 30 Stemmer valgt til Vicepræsens i Vidensk. Selskab, medens de øvrige Stemmer faldt paa Adeler, Angell og Wille. Men allerede det paafølgende Aar begjærer han sig entlediget fra denne Bestilling og lader i en Samling oplæse en Skrivelse til Sekretæren fra Selskabets høie Præsens, gaaende ud paa, «at da Biskop Bugge, efter hans Ønske er entlediget fra hans Præsidium, hvilket han saa vel og med saa megen Held i nogen Tid haver forestaaet, saa bliver nyt Valg at foretage». — — Men samme Dag overdrages Sekretæren, Pastor Schavland, paa Selskabets Vegne at anmode Bugge om fremdeles at vedblive som Vice-Præsens, hvori han ogsaa sees at have indvilget, idet han indbyder til en Sørgefest i Anl. Præsens' dødelige Afgang 7. Dec. 1805 og foreslaar derhos at anmode Kronprinds Frederik om at optræde som Selskabets høie Præsens m. m. Bugge sees fra denne Tid at have

fungeret som Selskabets Vicepræsens til og med 1815 da Carl Johan optræder som dets (Præsens og) Protektor.

Men den 26. Januar 1820, netop paa Kongens Geburtsdag, da Vicepræsens, N. S. Schultz holder Festtalen, oplæser Sekretæren, Adjunkt Møller, en til ham samme Dag indløben Skrivelse fra Biskopen, hvori han udmelder sig av Selskabet.

Ved sin Afsked fra T.hjems Bispestol 1842 modtog Bugge en egenhændig undertegnet Skrivelse fra Carl Johan og ligesaa hændrende Skrivelse fra det samlede Præsteskab i hele Provstiet, saavel som fra mangfoldig enkelte Geistlige i Trondhjems Bispedømme.

HANS RIDDERVOLD.

Søn af Skibsfører R., er født i Aasgaardstrand 7. Novbr. 1795, foer i nogen Tid tilsøs, men begyndte derpaa at studere, og blev 1813 Student fra Christiania Skole første Gang Exam. art. afholdtes sammesteds; var 1814—17 Const. Adjunkt ved nysnævnte Skole, theol. Kandidat 1819; samme Aar res. Kapl. til Fredrikstad og Overlærer ved Borgerskolen sammesteds, som under hans Bestyrelse udvidedes betydeligt og søgtes meget; blev 1832 Sognepr. til Fredrikshald, 1841 til Norderhof, som han ei tiltraadte, da han i 1842 blev Sognepræst til Østre Toten og i Januar 1843 Biskop i T.hjems Stift, og endelig, i 1848, Statsraad. Tog sin Afsked 1872 efter et virksomt og daadfuldt Embedsliv. Holdt sit Embedsjubilæum 16. Novbr. 1869. Døde i Juli 1876, altsaa 81 Aar gammel. Storthingsmand 1827, 28, 30, 33, 36, 36—37, 39, 42; for T.hjems By 1848, en Del af Sessionen.

Har flere Sønner, hvoraf ikkun anføres:

Adolph Riddervold, født 1825, Kand. Theol. 1848, var først i længere Tid Lærer ved den herværende Realskole og ansattes 1861 som Lærer og Bestyrer af Døvstumme-Institutet i Trondhjem, i 1872 som Sognepræst til Bjugn. Gift med Sognepræst Storms Datter.

HANS JØRGEN DARRE.

Født 27. Septbr. 1803, Søn af Sognepræst til Klæbo, Jac. Darre, deponerede fra T.hjems Skole 1821, theol. Kand. 1827; var fra 1828 pers. Kap. hos Faderen og fulgte denne i Klæbo Sognekald 1833, hvor han tillige blev Forstander og Førstelærer ved